

Mi fán terem az ex libris?

Az ex libris nagyon leegyszerűsítve művészi igényességgel készült, sokszorosított, tulajdont jelző könyvjegy, ami többnyire a könyv borítójának belső oldalára kerül.

Ez a kisgrafika lehet matrica, beragasztott papír, újabban akár száraz bélyegző lenyomata (ez inkább a címlapon). Rendszerint a tulajdonosra, annak kedvteléseire vagy a könyvtárra utaló szimbólum, címer vagy jelkép. Jelentése (VALAKI) *könyvtárából*. Ebből következik, hogy fontos forrása a bibliofiliának és a könyvtártörténetnek, mivel az adott könyv akár évszázadok múlva is tanúsodik az eredetéről. Magukat a könyvjegyeket gyakran képzőművészek tervezték/készítették, így művészettörténeti jelentőséggel is bírnak. (A 19. század végétől a gyűjtők kedvelt darabjai voltak az ex librisek, amikből sok soha nem is látott könyvet.)

A kezdetek a könyvnyomtatásig vezethetők vissza (előzményei a korábban kézzel festett protoexlibrisek és a könyvtáblákra nyomott szuperexlibrisek). Mikor tényleges sokszorosításról is lehetett már szó: a célja ugyanaz, mint a legegyszerűbb possessori (tulajdonosi) bejegyzésnek: jelölni, kié a könyv. Idővel a tulajdonosi körtől függően több altípusa is kialakult, így beszélhetünk intézményi (kolostori, könyvtári); jutalom vagy ajándékozási; foglalkozásra utaló; univerzális kiadói ex librisokról.

Kincsek az egyetemen – ritka ex librisek a DEENK gyűjteményében

Bizonyára sok felfedezésre váró könyv bújik még meg a gyűjteményünkben, amely ex librist tartalmaz. Könyvtárunk volt tudományos főmunkatársa, Ojtozi Eszter a régi könyvek kutatása közben bukant néhány értékes darabra, melyekről érdekes és szép leírásokat készített. Ezekből ajánlunk kettőt:

Ojtozi Eszter: Lesznai Anna hímezett ex libris. Könyv és Könyvtár XXII-XXIII. (2000-2001) 237-238. DEA: <http://hdl.handle.net/2437/164078>

Ojtozi Eszter: Ex librisek, jelek, különlegesen használt címerek, supralibros a Debreceni Egyetemi és Nemzeti Könyvtár 18. századi régi könyveiben. Könyv és Könyvtár XXV. (2003) 433-438.

DEA: <http://hdl.handle.net/2437/164075>

Ex librisek a DEA-ban (3491 db)

A Debreceni Egyetem Elektronikus Archívumában megcsodálhatjuk azt az önálló egységet alkotó, páratlan értékű (mintegy 2000 darab egyedi kivitelezésű ex librisből álló) gyűjteményt, amelyet az 1970-es években ajándékozott könyvtárunknak Nyíreő István egykori könyvtárigazgató, aki 1929-től 1944-ig vezette a Debreceni Egyetemi Könyvtárat. A könyvjegyeket jeles hazai és külföldi képzőművészek, festő- és grafikusművészek alkották, többek között Mühlbeck Károly, Vadász Endre, Józsa János, Cs.Uhrin Tibor. (Eredeti formájukban a Kézirattárban őrizzük ezeket az értékeket.)

Az igényes kivitelű grafikákon minden esetben fel van tüntetve a könyv tulajdonosának teljes vagy rövidített neve, illetve egyes lapokon az alkotóművész monogramja vagy szignója is fellelhető.

Ajándékba ex librist!

Könyvtárunkban személyre szabott ex libris szolgáltatást tervezünk, melynek részleteiről hamarosan tájékoztatást adunk.

Az Egyetemi Életben eddig megjelent cikkeink elérhetők a DEA-ban.

